

Dosarul nr. 2ra-127/2022
2-19010977-01-2ra-01022022

Prima instanță: Judecătoria Bălți, sediul Sîngerei (I. Malcoci)
Instanța de apel: Curtea de Apel Bălți (Iu. Grosu, A. Rotaru, A. Ciobanu)

DECIZIE

12 octombrie 2022

mun. Chișinău

Colegiul Civil Comercial și de Contencios Administrativ
lărgit al Curții Supreme de Justiție

În componență:

Președintele ședinței, judecătorul
judecători

Tamara Chișca Doneva
Nina Vascan
Maria Ghervas
Aliona Miron
Victor Burduh

examinând recursul declarat de Ministerul Finanțelor al Republicii Moldova,
în cauza civilă, intentată la cererea de chemare în judecată depusă de
Eleonora Colgiu împotriva Consiliului raional Sîngerei, intervenient accesoriu
Ministerul Finanțelor al Republicii Moldova cu privire la restituirea contravalorii
bunurilor confiscate ilegal,
împotriva deciziei din 07 octombrie 2021 a Curții de Apel Bălți,

c o n s t a ț ă :

La 02 februarie 2016, prin intermediul oficiului poștal, Eleonora Colgiu a
depus cerere de chemare în judecată, contrasemnată de avocatul Iulian
Rusanovschi, împotriva Consiliului raional Sîngerei, solicitând restituirea
bunurilor confiscate ilegal și anume: locuința construită în anul 1900 din piatră și
acoperită cu tablă cu suprafața de 200 m.p. și terenul aferent de 7000 m.p., saivan
pentru oi de 50 m.p. și alte dependințe cu suprafața de 80 m.p. sau contravaloarea
acestor bunuri, restituirea celor 11 ha 25 ari și 5000 m.p. de vii, 5 ha 50 ari de teren
arabil, 2 ha de izlaz, 50 ari teren neprelucrat care se aflau în or. xxxx, sau
contravaloarea acestora, restituirea celor 50 ha de teren, acordate în anul 1928 prin
Legea pentru împrăștierea foștilor deputați din Sfatul Țării precum și a foștilor
membri a guvernelor autonome a Basarabiei, care au înfăptuit Unirea Basarabiei cu
Țara Mumă sau contravaloarea acestora, fiind prezentat cuantumul și modalitatea
de calcul a valorii bunurilor, în total suma de 2 416 250 de lei.

În motivarea acțiunii, reclamanta a invocat că Vasile Gafenco s-a născut la 01
ianuarie 1886 în localitatea Sîngerei, a fost un politician român, deputat în Sfatul
Țării din partea Comitetului Executiv al Sfatului Ofițerilor și Ostașilor Moldoveni
din Odesa.

La 27 martie 1918, a votat Unirea Basarabiei cu România. La 31 martie 1928 a fost publicată Legea pentru împrăștierea foștilor deputați din Sfatul Țării, prin care li s-a atribuit câte un lot de pământ de 50 ha.

Totodată a menționat că Vasile Gafenco a locuit permanent în or. xxxx, unde întemeiase o gospodărie formată din casa de locuit construită în anul 1900 din piatră și acoperită cu tablă cu suprafața de 200 m.p. și terenul aferent de 7000 m.p., saivan pentru oi de 50 m.p. și alte dependințe cu suprafața de 80 m.p. Casa de locuit s-a aflat pe locul Liceului Teoretic nr. 1 din Sîngerei. Concomitent, a deținut în proprietate 11 ha 25 ari și 5000 m.p. de vii, 5 ha 50 ari de teren arabil, 2 ha de izlaz, 50 ari teren, care se aflau în or. xxxx, confirmate prin extrasele eliberate de Arhiva Națională și declarațiile a doi martori oculari. Vasile Gafenco a deținut aceste bunuri până la momentul în care prin ordonanța de alegere a măsurilor represive din 26 octombrie 1940, s-a dispus punerea în stare de arest. Ulterior, Vasile Gafenco a fost închis într-un lagăr de muncă și reeducare pe un termen de 8 ani, calculând termenul din 15 noiembrie 1940. Astfel, Vasile Gafenco în iarna anului 1941 a fost deportat în Siberia, iar averea sa a fost ilicit și abuziv confiscată de autoritățile sovietice.

Vasile Gafenco a decedat la 16 martie 1942 în regiunea Arhanghelsk. Ulterior, membrii familiei lui Vasile Gafenco, soția Elena, copiii Valeriu, Valentina și Elisabeta, precum și dânsa, s-au refugiat în România. A rămas în viață doar ea. Calitatea sa de moștenitor a defunctului Vasile Gafenco este confirmată prin certificatul de calitate de moștenitor nr. 48 din 28 aprilie 2015. La fel, a precizat că deține și cetățenia Republicii Moldova.

Reclamanta a afirmat că la 16 noiembrie 2015 a fost emis certificatul de reabilitare, eliberat de Procuratura Generală a Republicii Moldova, prin care se atestă că Vasile Gafenco a fost reabilitat de către Procuratura RSSM la 30 martie 1989.

În continuare, la 15 decembrie 2015 a depus la Comisia Specială de pe lângă Consiliul raional Sîngerei cerere prealabilă, prin care a solicitat restituirea tuturor bunurilor care au aparținut cu titlu de proprietate lui Vasile Gafenco sau contravaloarea în bani a acestora.

Prin răspunsul Consiliului raional Sîngerei din 15 ianuarie 2016, cererea prealabilă a fost respinsă pe motiv că nu ar deține cetățenia Republicii Moldova, și precum că nu se restituie terenurile, pădurile, plantațiile scoase din circuitul civil ce nu au legătură cu represiunile politice și faptul că asemenea cereri se depun în termen de 3 ani de la data aducerii la cunoștință a persoanei despre decizia de reabilitare. Astfel, reclamanta a considerat că Consiliul raional Sîngerei neîntemeiat a respins cererea prealabilă or, dânsa deține și cetățenia Republicii Moldova, iar art. 12 din Legea privind reabilitarea victimelor represiunilor politice nr. 1225 din 08 decembrie 1992, stabilește această restricție (deținerea cetățeniei Republicii Moldova) doar față de persoanele care au fost supuse direct represiunilor, nu și față de moștenitorii acestora. La fel, Comisia Specială de pe lângă Consiliul raional Sîngerei a interpretat eronat prevederile art. 12 alin. (2) din Legea menționată, care prevede că nu se restituie terenurile, pădurile, plantațiile multianuale, obiectivele scoase din circuitul civil, precum și alte bunuri confiscate, naționalizate sau scoase în orice alt mod din posesie din considerente ce nu au legătură cu represiunile politice. Or, această prevedere legală se referă la bunurile imobile ce au fost naționalizate din motive ce nu au legătură cu represiunile

politice, însă tatăl său, Vasile Gafenco a fost lipsit de bunurile sale anume din cauza represiunilor politice.

În ceea ce privește termenul invocat de Comisia Specială de pe lângă Consiliul raional Sîngerei, menționează că despre faptul reabilitării a aflat la 16 noiembrie 2015, prin intermediul certificatului eliberat de Procuratura Generală, iar către Comisie s-a adresat în termen de o lună.

Prin hotărârea din 24 ianuarie 2017 a Judecătoriei Bălți, sediul Sîngerei, s-a admis parțial cererea de chemare în judecată depusă de Eleonora Colgiu și s-a încasat în beneficiul Eleonorei Colgiu din contul Consiliului raional Sîngerei echivalentul bănesc al bunurilor confiscate în sumă totală de 2 039 250 de lei, compus din: 820 000 de lei - valoarea construcțiilor: casa de locuit cu suprafața de 200 m.p., construcții accesorii cu suprafața totală de 130 m.p. și terenul aferent casei cu suprafața de 7000 m.p.; 765 000 de lei - valoarea celor 50 ha teren arabil amplasat în extravilanul xxxx și 454 250 de lei - valoarea terenurilor agricole cu suprafața totală de 19 ha 75 ari, toate amplasate în extravilanul or. xxxx, care se compun din 11 ha și 25 ari - teren agricol, 50 ari - vii, 5 ha 50 ari-teren arabil, 2 ha - izlaz și 50 ari - teren neprelucrat,

În rest, acțiunea a fost respinsă ca nefondată (f.d.109, 114-119, vol. I).

Prin încheierea din 17 aprilie 2017 a Curții de Apel Bălți a fost restituită cererea de apel depusă de Eleonora Colgiu, împotriva hotărârii din 24 ianuarie 2017 a Judecătoriei Bălți, sediul Sîngerei, în temeiul art. 369 alin. (1) lit. b) din Codul de procedură civilă (f.d.153, vol. I).

Prin decizia din 12 septembrie 2017 a Curții de Apel Bălți, s-a admis apelul declarat de Consiliul raional Sîngerei și s-a casat integral hotărârea din 24 ianuarie 2017 a Judecătoriei Bălți, sediul Sîngerei cu emiterea unei hotărâri noi prin care s-a respins ca fiind neîntemeiată cererea de chemare în judecată depusă de Eleonora Colgiu (f.d.167,168-170, vol. I).

Prin decizia din 27 decembrie 2017 a Curții Supreme de Justiție, s-a admis recursul declarat de Eleonora Colgiu, reprezentată de avocatul Iulian Rusanovschi și s-a casat integral decizia din 12 septembrie 2017 a Curții de Apel Bălți cu remiterea cauzei spre rejudecare în Curtea de Apel Bălți, în alt complet de judecată (f.d.200-206, vol. I).

Rejudecând cauza în ordine de apel, Curtea de Apel Bălți, prin decizia din 28 februarie 2019 a admis apelul declarat de Consiliul raional Sîngerei și a casat integral hotărârea din 24 ianuarie 2017 a Judecătoriei Bălți, sediul Sîngerei, restituind cauza spre rejudecare în instanța de fond, Judecătoria Bălți, sediul Sîngerei, în alt complet de judecată (f.d.118,119-124, vol. II).

Prin încheierea din 12 aprilie 2019 a Judecătoriei Bălți, sediul Sîngerei a fost atras în proces în calitate de intervenient accesoriu Ministerul Finanțelor al Republicii Moldova (f.d.128, vol. II).

Prin hotărârea din 24 septembrie 2019 a Judecătoriei Bălți, sediul Sîngerei, s-a admis parțial cererea de chemare în judecată depusă de Eleonora Colgiu privind restituirea contravalorii bunurilor confiscate ilegal.

S-a încasat în beneficiul Eleonorei Colgiu din contul Consiliului raional Sîngerei echivalentul bănesc al bunurilor confiscate în sumă totală de 2 039 250 de lei, compus din: 820 000 de lei - valoarea construcțiilor: casa de locuit cu suprafața de 200 m.p., construcții accesorii cu suprafața totală de 130 m.p. și terenul aferent casei cu suprafața de 7000 m.p.; 765 000 de lei - valoarea celor 50 ha teren arabil

amplasat în extravilanul xxxx și 454 250 de lei - valoarea terenurilor agricole cu suprafața totală de 19 ha 75 ari, toate amplasate în extravilanul or. Xxxx, care se compun din 11 ha și 25 ari - teren agricol, 50 ari - vii, 5 ha 50 ari - teren arabil, 2 ha - izlaz și 50 ari - teren neprelucrat.

În rest, acțiunea a fost respinsă ca nefondată (f.d.165, 173-178, vol. II).

Prin decizia din 06 iulie 2020 a Curții de Apel Bălți a fost respins apelul declarat de către Ministerul Finanțelor al Republicii Moldova și menținută hotărârea din 24 septembrie 2019 a Judecătoriei Bălți, sediul Sîngerei (f.d. 243, 244-249, vol. I).

Prin decizia din 09 decembrie 2020 a Curții Supreme de Justiție, s-a admis recursul declarat de Ministerul Finanțelor al Republicii Moldova, s-a casat integral decizia din 06 iulie 2020 a Curții de Apel Bălți, în cauza civilă, la cererea de chemare în judecată depusă de Eleonora Colgiu împotriva Consiliului raional Sîngerei, intervenient accesoriu Ministerul Finanțelor al Republicii Moldova cu privire la restituirea contravalorii bunurilor confiscate ilegal, cu trimiterea cauzei spre rejudecare în Curtea de Apel Bălți, în alt complet de judecată (f.d.56-70, vol. III).

Rejudecând cauza în ordine de apel, Curtea de Apel Bălți, prin decizia din 07 octombrie 2021, a admis cererea de apel depusă de Ministerul Finanțelor al Republicii Moldova.

S-a modificat hotărârea din 24 septembrie 2019 a Judecătoriei Bălți, sediul Sîngerei, prin micșorarea cuantumului încasat cu titlu de contravaloare a construcțiilor și terenului aferent casei cu suprafața de 7000 m.p. de la 820 000 de lei la 630 745 de lei și micșorarea sumei total încasată de la 2 039 250 de lei la 1849 995 de lei.

În rest, hotărârea a fost menținută (f.d.163-170, vol. III).

Pentru a decide astfel, instanța de apel a menționat că, moștenitorilor persoanelor reabilitate li se restituie averea sau li se recuperează valoarea acesteia, ori li se achită compensația pentru avere în situația când ei prezintă certificatul de moștenitor ori alte documente care adevăresc vocația sa succesorală.

Instanța de apel a apreciat ca fiind justă concluzia primei instanțe, care a reținut că Eleonora Colgiu a aflat despre reabilitarea tatălui său Vasile Gafenco în luna noiembrie 2015, prin expedierea la 16 noiembrie 2015 a certificatului de reabilitare cu nr. 21-422/15-2272.

La 15 decembrie 2015, Eleonora Colgiu a depus la Comisia specială de pe lângă Consiliul raional Sîngerei cerere prealabilă, prin care a solicitat restituirea tuturor bunurilor care au aparținut cu titlu de proprietate lui Gafenco Vasile sau contravaloarea în bani a acestora. Ulterior, prin răspunsul Consiliului raional Sîngerei din 15 ianuarie 2016, cererea prealabilă a fost respinsă pe motiv că nu deține cetățenia Republicii Moldova, precum și din motiv că nu se restituie terenurile, pădurile, plantațiile scoase din circuitul civil ce nu au legătură cu represiunile politice și faptul că asemenea cereri se depun în termen de 3 ani de la data aducerii la cunoștință a persoanei despre decizia de reabilitare.

La acest capitol, instanța de apel a notat că, prima instanță întemeiat a concluzionat că de către Eleonora Colgiu a fost respectată procedura prealabilă, cât privește temeinicia refuzului Comisiei speciale de pe lângă Consiliul raional Sîngerei de a satisface cererea prealabilă, prima instanță just a constatat că reclamanta și-a valorificat dreptul de a pretinde la recuperarea averii confiscate în

urma reperiilor politice în interiorul termenului de prescripție de 3 ani, prevăzut de lege, reieșind din data eliberării certificatului de reabilitare cu nr. 21-422/15-2272.

Instanța de apel a apreciat ca fiind justă și concluzia instanței de fond precum că obligația de a deține cetățenia Republicii Moldova, prin prisma art. 12 din Legea privind reabilitarea victimelor represiunilor politice, se referă doar la persoanele supuse represiunilor politice și ulterior reabilite, nu și la moștenitorii lor, astfel autoritatea publică a dat o interpretare eronată prevederilor legale nominalizate. Astfel, refuzul Consiliului raional Sângerei de a examina cererea reclamantei de restituire sau compensare a averii confiscate ilegal este unul neîntemeiat.

Cu privire la valoarea bunurilor confiscate instanța de apel a constatat că prin informația prezentată de Bursa imobiliară „Lara” nr. 07/02 din 11.01.2016, valoarea medie de piață a 1 ha de teren cu destinație agricolă, amplasat în extravilanul sat. xxxx, variază între 15 300 - 16 800 de lei. Valoarea medie de piață a 1 ha de teren cu destinație agricolă amplasat în extravilanul or. xxxx constituie 23 000 - 25 000 de lei. La fel s-a mai constatat prin informația cu nr. 08/02 din 11 ianuarie 2016 că valoarea medie de piață a casei de locuit cu suprafața de 200 m.p. construită din piatră tăiată, acoperită cu tablă și terenul aferent cu suprafața de 7000 m.p., amplasate în or. xxxx, constituie valoarea cuprinsă între 820 000 - 970 000 de lei.

Instanța ierarhic inferioară nu a reținut argumentul apelantului precum că evaluarea bunurilor imobile confiscate, naționalizate sau scoase în orice alt mod din posesia persoanelor supuse represiunilor politice este realizată de organul cadastral în conformitate cu Metodologia de evaluare a bunurilor imobile confiscate, naționalizate sau scoase în orice alt mod din posesia persoanelor supuse represiunilor politice, aprobat prin ordinul Agenției Relații Funciare și Cadastru nr.136/2008 or, potrivit răspunsului nr.11/01-05/2253/2017 din 22 septembrie 2017, Departamentul Cadastru al Agenției Servicii Publice a informat reprezentantul intimatului Eleonora Colgiu că obiecte ale evaluării potrivit Metodologiei aprobate prin ordinul Agenției Relații Funciare și Cadastru nr.136/2008, sunt construcțiile și încăperile, iar terenurile nu constituie obiecte ale evaluării, astfel pentru acest tip de bunuri imobile servicii de evaluare a bunurilor confiscate nu se prestează.

Instanța de apel a constatat că valoarea casei individuale de locuit urmează de reținut reieșind din Raportul de evaluare a proprietății imobiliare nr.10-21213/17 efectuat de Agenția Servicii Publice Departamentul Cadastru, potrivit căruia valoarea casei individuale de locuit din or. xxxx, care până în anul 1941 a aparținut familiei Gafenco este de 140 745 de lei (f.d.181-189 vol. I). În scopul constatării valorii bunurilor imobile și anume a terenurilor confiscate ilegal și a sumelor ce urmează a fi achitate reclamantei Eleonora Colgiu, instanța de apel a reținut informația eliberată de Bursa imobiliară „Lara”, și anume – 490 000 de lei valoarea terenului aferent casei cu suprafața de 7000 m.p.; 765 000 de lei valoarea celor 50 ha teren arabil amplasat în extravilanul xxxx și 454 250 de lei valoarea terenurilor agricole cu suprafața totală de 19 ha 75 ari, toate amplasate în extravilanul or. Xxxx, care se compun din 11 ha și 25 ari - teren agricol, 50 ari - vii, 5 ha 50 ari - teren arabil, 2 ha - islaz și 50 ari - teren neprelucrat.

La 18 ianuarie 2022, Ministerul Finanțelor al Republicii Moldova a declarat recurs împotriva deciziei din 07 octombrie 2021 a Curții de Apel Bălți, solicitând casarea deciziei contestate cu adoptarea unei decizii noi privind respingerea acțiunii ca fiind neîntemeiată (f.d. 177-187, vol. III).

În motivarea recursului a reiterat argumentele indicate în cererea de apel și cererea anterioară de recurs.

Suplimentar a invocat că, instanța de apel nu a ținut cont de constatările expuse în decizia din 09 decembrie 2020 a Curții Supreme de Justiție.

Luând în considerare că prevederile Legii nr. 1225/1992 privind reabilitatea victimelor represiunilor politice și Regulamentului privind restituirea valorii bunurilor prin achitarea de compensații persoanelor supuse represiunilor politice, precum și achitarea compensației în cazul decesului ca urmare a represiunilor politice, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.627/2007, stabilesc un set cumulativ de acte care se impune să fie prezentat către Comisia specială, se atestă că neprezentarea acestora are ca efect respingerea cererii solicitantului.

Cu toate că prevederile pct. 5 din Regulamentul privind restituirea valorii bunurilor prin achitarea de compensații persoanelor supuse represiunilor politice, precum și achitarea compensației în cazul decesului ca urmare a represiunilor politice, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.627/2007, stabilesc expres că la cererea de restituire a bunurilor sau de compensare a valorii acestora urmează a fi anexat, în mod obligatoriu buletinul de identitate care confirmă cetățenia Republicii Moldova, certificatul de moștenitor și actele ce confirmă starea de rudenie cu persoana supusă represiunii politice, dacă cererea este depusă de moștenitorii persoanei supuse represiunii politice, de către partea reclamantă nu a fost prezentat buletinul de identitate și certificatul de moștenitor legal.

Certificatul de moștenitor nr. 57 din 05 aprilie 2021 a fost eliberat după emiterea de către Comisia specială a refuzului de a restitui (compensa) bunurile confiscate și după emiterea hotărârii din 24 septembrie 2019 a Judecătoriei Bălți, sediul Sângerei.

Recurentul a menționat că procedura succesorală pe bunurile imobile care se solicită să fie restituite a fost deschisă nu de către un notar din Republica Moldova, dar de către un notar din străinătate (certificatul de calitate de moștenitor nr. 48 din 28 aprilie 2015 a fost emis de notarul Elena Simona Alexandru (România).

În opinia recurentului, competența de deschidere a procedurii succesorale și eliberarea certificatului de moștenitor pe bunurile imobile din Republica Moldova revine în exclusivitate notarului din Republica Moldova.

Totuși, deschiderea procedurii succesorale de către un notar din Republica Moldova, implica respectarea prevederilor art. 58 lit. b) din Legea nr. 1453/2002 cu privire la notariat (redacția în vigoare la etapa relevantă litigiului), care stipulează faptul că notarul refuză să deschidă procedura succesorală dacă declarația de acceptare a succesiunii a fost depusă după expirarea termenului stabilit de legislație. Pentru prelungirea termenului de acceptare a succesiunii era necesară adresarea de către reclamantă în judecată cu o cerere în procedură specială. Respectiv, doar în situația emiterii unei hotărâri de prelungire a termenului de acceptare a succesiunii, notarul era în drept să elibereze certificatul de moștenitor.

Recurentul a enunțat că evaluarea bunurilor confiscate pe faptul represiunilor politice este realizată conform Metodologiei de evaluare a bunurilor imobile

confiscate, naționalizate sau scoase în orice alt mod din posesia persoanelor supuse represiunilor politice, aprobată prin ordinul Agenției Relații Funciare și Cadastru nr.136/2008.

Prin urmare, atât partea reclamantă în cererea de chemare în judecată, cât și instanțele de judecată la emiterea hotărârilor, în mod eronat susțin faptul că această prevedere de la art. 12 din Legea nr. 1225/1992 privind reabilitarea victimelor represiunilor politice, nu înlătură posibilitatea de compensare a valorii bunurilor care nu pot fi restituite or, legea oferă posibilitatea compensării valorii doar a bunurilor care constituie obiect de restituire, dar care nu pot să fie restituite (ex: nu mai există, sau au fost înstrăinate).

În opinia recurentului, de facto, în prezent există pe de o parte decizia Comisiei speciale de refuz de a compensa averea confiscată (care este în vigoare), și pe de altă parte decizia din 07 octombrie 2021 a Curții de Apel Bălți și hotărârea din 24 septembrie 2019 a Judecătoria Bălți prin care a fost admisă acțiunea civilă și s-a constatat că decizia Comisiei speciale este neîntemeiată, însă nu este anulată, deoarece ar implica încălcarea limitelor cerințelor înaintate de reclamant.

Astfel, consideră recurentul că în situația în care decizia Comisiei speciale nu a constituit obiectul de contestare din acțiunea civilă, instanțele de judecată nu aveau competența de a se expune în privința legalității acesteia.

În conformitate cu art. 434 din Codul de procedură civilă, recursul se declară în termen de 2 luni de la data comunicării hotărârii sau a deciziei integrale, dacă legea nu prevede altfel. Termenul de 2 luni este termen de decădere și nu poate fi restabilit.

Decizia din 07 octombrie 2021 a Curții de Apel Bălți a fost expediată părților prin intermediul oficiului poștal la 01 decembrie 2021 (f.d. 171, vol. III), fiind recepționată de către recurent la 06 decembrie 2021 (f.d. 174, vol. III), astfel recursul depus la 18 ianuarie 2022 de către Ministerul Finanțelor, este în termen.

La 01 februarie 2022, Curtea Supremă de Justiție a comunicat intimațiilor recursul, informând despre necesitatea depunerii obligatorii a referinței în termen de o lună de la data primirii scrisorii (f.d. 190, vol. III).

La 24 februarie 2022, Consiliul raional Sîngerei a depus referință pe marginea recursului declarat de Ministerul Finanțelor, solicitând anularea deciziei din 07 octombrie 2021 a Curții de Apel Bălți, cu adoptarea unei decizii noi privind respingerea acțiunii (f.d. 194-195, vol. III).

Consiliul raional Sîngerei în referința depusă a menționat că decizia contestată contravine cerințelor Legii nr. 1225/1992 privind reabilitarea victimelor represiunilor politice. Mai mult, conform actelor din dosar rezultă că bunurile nu au fost confiscate dar au fost abandonate în legătură cu plecarea în România, iar careva acte care pot confirma condamnarea cu confiscarea în afară de acte de învinuire nu sunt prezentate.

La fel, a indicat asupra faptului că, la momentul depunerii cererii, restituirea bunurilor, recuperarea valorii bunurilor ce nu pot fi restituite se efectuează, în baza cererii, din contul bugetului de stat, prin transferuri către bugetele unităților administrativ-teritoriale de nivelul al doilea și către bugetul municipiului Bălți. Prin hotărîrea primei instanțe a fost dispusă încasarea sumei din contul Consiliului raional Sîngerei, care nu este debitor în acțiunea înaintată. Comisia formată prin dispoziția Președintelui de raion, primește actele necesare și emite decizia privind aprobarea restituirii contravalorilor bunurilor. În baza deciziei Comisiei speciale,

autoritatea executivă a administrației publice locale informează autoritățile reprezentative și deliberative respective cu privire la solicitarea alocării mijloacelor financiare din contul bugetului de stat pentru achitarea compensației în condițiile punctului 11 al prezentului Regulament. La caz, solicitantul a fost informat la 15.01.2016 despre imposibilitatea examinării în legătură cu lipsa actelor necesare și respectiv Consiliul raional Sîngerei nu a emis actul care poate fi anulat sau în baza căruia să fie obligat se restituie suma solicitată.

Prin referința depusă la 19 aprilie 2022, Eleonora Colgiu, reprezentată de avocatul Iulian Rusanovschi și-a manifestat dezacordul cu argumentele din cererea de recurs, menționând că Eleonora Colgiu (Gafencu) deține și cetățenia Republicii Moldova, iar art. 12 din Legea privind reabilitarea victimelor represiunilor politice, stabilește această restricție (deținerea cetățeniei R. Moldova) doar față de persoanele care au fost supuse direct represiunilor, nu și față de moștenitorii acestora. Mai mult, Eleonora Colgiu deține cetățenia Republicii Moldova, fapt adevărit prin copia certificatului de naștere.

Intimata consideră că Comisia specială a interpretat eronat prevederile art. 12 alin. (2) din Legea nr. 1225/08.12.1992 or, această prevedere legală se referă la bunurile imobile ce au fost naționalizate din motive ce nu au legătură cu represiunile politice, dar Vasile Gafenco a fost lipsit de bunurile sale exact din cauza represiunii politice, iar deținerea celor 50 de ha de teren a fost folosită de NKVD pe post de cap de acuzare. Cu atât mai mult că art. 12¹ prevede modalitatea restituirii tuturor bunurilor rechiziționate, confiscate abuziv de către stat, și care urmează a fi restituite persoanei cuvenite.

Mai susține că, prin decizia de inadmisibilitate a excepției de neconstituționalitate nr. 157G/2018 din 15 noiembrie 2018, Curtea Constituțională a stabilit faptul că prevederile alin. (2) din articolul 12 al Legii nr. 1225 nu au legătură cu soluționarea cauzei, adică nu sunt aplicabile. Respectiv, instanța de judecată urmează să admită acțiunea și să oblige pârâtul să despăgubească reclamanta conform pretențiilor din acțiune.

Prin referința înaintată Eleonora Colgiu, reprezentată de avocatul Iulian Rusanovschi, a solicitat respingerea recursului, menținerea fără modificări a hotărârii din 24 septembrie 2019 a Judecătorei Bălți, sediul Sîngerei și a deciziei din 07 octombrie 2021 a Curții de Apel Bălți (f.d.211-220, vol. III).

În conformitate cu art. 441 din Codul de procedură civilă, în cazul în care recursul este considerat admisibil, un complet din 5 judecători examinează fondul recursului.

Prin încheierea din 18 mai 2022 a Curții Supreme de Justiție a fost considerat admisibil recursul declarat de către Ministerul Finanțelor al Republicii Moldova, împotriva deciziei din 07 octombrie 2021 a Curții de Apel Bălți și transmis Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție pentru a fi examinat în fond (f.d.223, vol. III).

În corespundere cu art. 444 din Codul de procedură civilă, recursul se examinează fără înștiințarea participanților la proces. Completul din 5 judecători decide asupra oportunității invitării tuturor participanților sau a reprezentanților acestora pentru a se pronunța cu privire la problemele de legalitate invocate în cererea de recurs.

Astfel, Colegiul lărgit a decis inoportună invitarea acestora, întrucât argumentele expuse în cererea de recurs și referințe au fost formulate cu suficientă precizie pentru a permite instanței verificarea legalității hotărârii atacate.

Curtea Europeană în cauza Covalenco vs. Republica Moldova din 16 iunie 2020 (nr.72164/14), a statuat că în așa circumstanțe pronunțarea unei noi hotărâri fără o nouă cercetare nu este o încălcare. Totodată, toate punctele de drept care puteau exista în această cauză pot fi cercetate și soluționate în mod obiectiv pe baza înscrisurilor prezente la dosar. În esență, recurentul și intimații au avut posibilitatea să prezinte poziția în scris și să răspundă la argumentele părților adverse.

Astfel, circumstanțele cauzei prezentate de părți și determinate de instanțele de judecată în fazele procesuale anterioare denotă, în special, următoarele.

Din materialele cauzei rezultă că, potrivit extrasului de pe actul de naștere se atestă că Vasile Gafenco s-a născut la xxxx, în localitatea xxxx, județul xxxx (f.d. 12, vol. I).

La fel, s-a stabilit că Vasile Gafenco a fost arestat la 15 noiembrie 1940 și condamnat ilegal din motive politice la 18 ianuarie 1941 prin decizia Consfătuirii Speciale de pe lângă NKVD URSS în temeiul art. 54-13 CP al RSSU la 8 ani, fiind închis într-un lagăr de muncă și reeducare, calculând acest termen începând cu 15 noiembrie 1940 (f.d. 16, vol. I) în baza deciziei Consfătuirii Speciale de pe lângă NKVD al URSS din 18 ianuarie 1941, fiind deportat în regiunea Arhanghelsk, Federația Rusă. Vasile Gafenco a decedat la data de xxxx, în regiunea Arhanghelsk, Federația Rusă, fapt confirmat prin certificatul de deces reconstituit, eliberat de Oficiul Stări Civile Sîngerei la 07 octombrie 2014 (f.d. 13, vol. I).

Prin certificatul din 16 noiembrie 2015 nr. 21-422/15-2272, eliberat de Procuratura Generală a Republicii Moldova, se confirmă că Gafenco Vasile Gheorghe, a.n. xxxx, originar și locuitor din s. xxxx, raionul xxxx, județul Bălți, RSSM, arestat la 15 noiembrie 1940 și condamnat ilegal din motive politice la 18 ianuarie 1941 prin Decizia Consfătuirii Speciale de pe lângă NKVD URSS în temeiul art.54-13 CP al RSSU la 8 ani privațiune de libertate ca membru al partidului țărănist, a fost reabilitat de către Procuratura RSSM la 30 martie 1989 în conformitate cu art. 1 al Decretului Prezidiului Sovietului Suprem al URSS din 16.01.1989 „Cu privire la măsurile suplimentare întru restabilirea echității față de victimele represiunilor din anii 30-40 și începutul anilor 50” (f.d. 34, vol. I).

Prin certificatul de naștere pe numele Eleonorei Gafencu se confirmă că s-a născut la xxxx, în or. xxxx, din părinții Vasile Gafencu și Elena Gafencu (f.d. 72, vol. I). Elena Gafencu a decedat la xxxx.

Drept urmare a înregistrării căsătoriei la 22 aprilie 1951 cu Mihai Colgiu, Eleonora Gafenco după căsătorie a preluat numele soțului, devenind Eleonora Colgiu (f.d. 19, vol. I).

Astfel, conform certificatului de calitate de moștenitor nr. 48 eliberat la 28 aprilie 2015 de către notarul Elena Simona Alexandru, Eleonora Colgiu este inclusă în lista moștenitorilor defunctului Vasile Gafenco, condamnat și supus represiunilor politice ilegal (f.d. 22-23, vol. I), ulterior notarul Elena Simona Alexandru a eliberat Eleonorei Colegiu la 05 aprilie 2021 certificatul de moștenitor nr. 57 (151-153, vol. II).

Instanțele ierarhic inferioare au reținut că Eleonora Colgiu a aflat despre reabilitarea tatălui său Vasile Gafenco în luna noiembrie 2015, drept urmare a

expedierii la 16 noiembrie 2015 a certificatului de reabilitare cu nr. 21-422/15-2272 (f.d.34, vol. I).

Prin cererea de chemare în judecată depusă, Eleonora Colgiu a solicitat restituirea bunurilor confiscate ilegal și anume: locuința construită în anul 1900 din piatră și acoperită cu tablă cu suprafața de 200 m.p. și terenul aferent de 7000 m.p., saivan pentru oi de 50 m.p. și alte dependențe cu suprafața de 80 m.p. sau contravaloarea acestor bunuri, restituirea celor 11 ha 25 ari și 5000 m.p. de vii, 5 ha 50 ari de teren arabil, 2ha de izlaz, 50 ari teren neprelucrat ce se aflau în or. xxxx sau contravaloarea acestora, restituirea celor 50 ha de teren, acordate în anul 1928 prin Legea pentru împrumutarea foștilor deputați din Sfatul Țării precum și ai foștilor membri ai guvernelor autonome a Basarabiei care au înfăptuit Unirea Basarabiei cu Țara Mumă sau contravaloarea acestora, fiind prezentat cuantumul și modalitatea de calcul a valorii bunurilor, în total constituind suma de 2 416 250 de lei (f.d. 4-9, 33, vol. I).

La rejudecarea cauzei în fond, Eleonora Colgiu, reprezentată de avocatul Iulian Rusanovschi și-a concretizat pretențiile din acțiune, solicitând încasarea contravalorii bunurilor confiscate și anume: 1) contravaloarea locuinței construite în anul 1900 din piatră și acoperită cu tablă cu suprafața de 200 m.p. și terenul aferent de 7000 m.p., saivan pentru oi de 50 m.p. și alte dependențe cu suprafața de 80 m.p. – în mărime de 970 000 lei; 2) contravaloarea celor 11 ha 25 ari și 5000 m.p. de vii, 5 ha 50 ari de teren arabil, 2 ha de izlaz, 50 ari teren neprelucrat ce se aflau în or. xxxx în mărime de 606 250 lei; 3) contravaloarea celor 50 ha de teren, acordate în anul 1928 prin Legea pentru împrumutarea foștilor deputați din Sfatul Țării precum și ai foștilor membri ai guvernelor autonome a Basarabiei care au înfăptuit Unirea Basarabiei cu Țara Mumă în mărime de 840 000 lei, nesolicitând restituirea în natură a acestora, încasarea cheltuielilor de judecată (f.d.191-164, vol. II).

Prin hotărârea din 24 septembrie 2019 a Judecătorei Bălți, sediul Sîngerei, menținută prin decizia din 06 iulie 2020 a Curții de Apel Bălți (f.d.244-249, vol. II), a fost admisă parțial acțiunea și a fost încasat în beneficiul Eleonorei Colgiu din contul Consiliul raional Sîngerei echivalentul bănesc al bunurilor confiscate în sumă totală de 2 039 250 de lei, compus din 820 000 de lei - valoarea construcțiilor: casa de locuit cu suprafața de 200 m.p., construcții accesorii cu suprafața totală de 130 m.p. și terenul aferent casei cu suprafața de 7 000 m.p.; 765 000 de lei, valoarea celor 50 ha teren arabil amplasat în extravilanul xxxx și 454 250 de lei, valoarea terenurilor agricole cu suprafața totală de 19 ha 75 ari, toate amplasate în extravilanul or. Xxxx, care se compun din 11 ha și 25 ari - teren agricol, 50 ari - vii, 5 ha 50 ari - teren arabil, 2 ha - izlaz și 50 ari - teren neprelucrat.

În rest, acțiunea a fost respinsă ca nefondată (f.d.165, 173-178, vol. II).

Prin decizia din 09 decembrie 2020 a Curții Supreme de Justiție a fost admis recursul declarat de Ministerul Finanțelor al Republicii Moldova, casată integral decizia din 06 iulie 2020 a Curții de Apel Bălți, cu trimiterea cauzei spre rejudecare în Curtea de Apel Bălți, în alt complet de judecată (f.d.56-70, vol. III).

Rejudecând cauza în ordine de apel, Curtea de Apel Bălți prin decizia din 07 octombrie 2021 a admis apelul declarat de Ministerul Finanțelor al Republicii Moldova.

S-a modificat hotărârea din 24 septembrie 2019 a Judecătorei Bălți, sediul Sîngerei, prin micșorarea cuantumului încasat cu titlu de contravaloare a construcțiilor și terenului aferent casei cu suprafața de 7000 m.p. de la 820 000 de lei la 630 745 de lei și micșorarea sumei total încasate de la 2 039 250 de lei la 1 849 995 de lei.

În rest, hotărârea a fost menținută (f.d.163-170, vol. III).

Examinând recursul declarat de către Ministerul Finanțelor al Republicii Moldova, Colegiul civil comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție îl consideră întemeiat și care urmează a fi admis, din considerentele ce succed.

În temeiul art. 432 alin. (1) din Codul de procedură civilă, părțile și alți participanți la proces sînt în drept să declare recurs în cazul în care se invocă încălcarea esențială sau aplicarea eronată a normelor de drept material sau a normelor de drept procedural.

În conformitate cu art. 445 alin. (1) lit. b) din Codul de procedură civilă, instanța, după ce judecă recursul, este în drept să admită recursul și să caseze integral sau parțial decizia instanței de apel și hotărîrea primei instanțe, pronunțînd o nouă hotărîre.

În conformitate cu art. 432 alin. (2) lit. c) din Codul de procedură civilă, se consideră că normele de drept material au fost încălcate sau aplicate eronat în cazul în care a interpretat în mod eronat legea.

Conform art. 12 alin. (1), (2) din Legea privind reabilitarea victimelor represiunilor politice nr. 1225-XII din 08 decembrie 1992, cetățenilor Republicii Moldova supuși represiunilor politice și ulterior reabilitați li se restituie, la cererea lor sau a moștenitorilor lor, bunurile confiscate, naționalizate sau scoase în orice alt mod din posesia lor.

Nu se restituie terenurile, pădurile, plantațiile multianuale, obiectivele scoase din circuitul civil, precum și alte bunuri confiscate, naționalizate sau scoase în orice alt mod din posesie din considerente ce nu au legătură cu represiunile politice.

Reieșind din prevederile alin. (2) al art. 12 din Legea nominalizată, Colegiul lărgit reține că redacția acestui alineat stabilește expres sfera cazurilor, la care se referă norma, nefiind necesar de a se restrînge sau extinde aplicarea lui.

Deci, prima parte a alineatului are o existență de sine stătătoare, iar în cadrul sintagmei „nu se restituie terenurile, pădurile multianuale, obiectivele scoase din circuitul civil”, există concordanță deplină între formularea textului legal interpretat și situațiile practice care se încadrează în ipoteza acestuia.

Ce ține de sintagma „precum și alte bunuri confiscate, naționalizate sau scoase în orice alt mod din posesie din considerente ce nu au legătură cu represiunile politice”, aceasta nu este într-o legătură cauzală cu bunurile enumerate mai sus și nu include bunuri ce au fost trecute în proprietatea statului pentru alte motive decât represiunile politice, inclusiv de la persoane care nu au fost supuse represiunilor politice, în rezultatul procesului de naționalizare.

În conformitate cu prevederile alin. (3) al art. 12 din Legea privind reabilitarea victimelor represiunilor politice nr. 1225-XII din 08 decembrie 1992, în cazul în care bunurile confiscate, naționalizate sau scoase în orice alt mod din posesie în legătură cu represiunile politice nu pot fi restituite, valoarea acestora se recuperează prin achitarea de compensații, în baza cererii depuse de persoanele

reabilitate sau de moștenitorii acestora, nu reglementează restituirea valorii bunurilor stabilite în alineatul doi (terenurile, pădurile, plantațiile multianuale, etc.), din moment ce aceste bunuri nu sunt pasibile de a fi restituite în conformitate cu norma citată.

Prin urmare, Legea nu prevede posibilitatea restituirii atât în natură, cât și a valorii terenurilor și plantațiilor multianuale.

Potrivit prevederilor art. 4 din Codul funciar, nu se admite restituirea terenurilor foștilor proprietari și urmașilor lor. Acestora li se pot atribui terenuri în proprietate în condițiile prevăzute de prezentul Cod.

Astfel, art. 12 acordă Comisiilor funciare dreptul de a stabili cota de teren echivalent care se atribuie în proprietate privată, de care pot beneficia inclusiv și persoanele supuse represiunilor politice și ulterior reabilitate, care locuiesc în localități rurale - la locul de trai.

De altfel, Colegiul lărgit remarcă faptul că atât Constituția Republicii Moldova, cât și prevederile internaționale (Declarația Universală a Drepturilor Omului, adoptată de Adunarea Generală a O.N.U. la 10 decembrie 1948, Protocolul Adițional la Convenția pentru Apărarea Drepturilor Omului și Libertăților Fundamentale din 1952) se referă doar la raporturile juridice vizând dreptul de proprietate, existente la data intrării în vigoare a acestora, dar nu anterior. Naționalizarea bunurilor care a avut loc în anii 1940 - 1950 nu cade sub incidența actelor enunțate.

Astfel, Curtea Constituțională a statuat în Hotărârea cu nr. 16 din 12 iunie 2007, că principiul supremației dispozițiilor constituționale referitoare la regimul juridic general al proprietății nu poate aduce atingere principiului constituțional al neretroactivității legii.

În dezvoltarea acestui raționament, Curtea a subliniat că principiul supremației Legii Supreme nu poate fi invocat cu referire la o lege anterioară Constituției, pretinzându-se că încalcă reguli instituite de Constituție, deoarece aceste reguli nu erau în vigoare la data când legea a fost adoptată.

Astfel, se concluzionează că principiile constituționale privind protecția proprietății, exproprierea în condițiile legii și repararea prejudiciului cauzat de o autoritate publică, statuate de normele constituționale, nu pot fi raportate la circumstanțele referitoare la confiscarea, naționalizarea sau deposedarea în alt mod de avere în perioada represiunilor politice.

Ce ține de acțiunile care au legătură cu represiunile politice, în acest caz este de reținut faptul că alin. (3) al art. 12 dispune că, în cazul în care bunurile confiscate, naționalizate sau scoase în orice alt mod din posesie în legătură cu represiunile politice nu pot fi restituite, valoarea acestora se recuperează prin achitarea de compensații, în baza cererii depuse de persoanele reabilitate sau de moștenitorii acestora.

Or, aceasta din urmă prevedere a materializat principiul universal al dreptului privind inadmisibilitatea deposedării persoanei de proprietatea sa, decât pentru o cauză de utilitate publică și în condițiile prevăzute de lege și de principiile generale ale dreptului internațional.

Potrivit jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului, restituirea unor bunuri aflate în posesia statului se poate pretinde în cazul în care cel ce formulează o asemenea pretenție este titularul lor actual - calitate ce i-a fost recunoscută fie prin hotărârea instanței de judecată, fie pe calea unor măsuri legislative de

restituire, adoptate de statul în cauză - sau are o „speranță legitimă” de redobândire a bunului în natura lui sau prin echivalent rezonabil.

În această ordine de idei, Colegiul lărgit apreciază ca fiind neîntemeiată soluția instanței de fond referitor la pretenția privind restituirea contravalorii bunurilor imobile nominalizate, modificată de instanța de apel prin micșorarea cuantumului încasat cu titlu de contravaloare a construcțiilor și terenului aferent casei, întrucât această pretenție referitor la terenuri urma a fi respinsă ca neîntemeiată.

Aici, Colegiul lărgit apreciază critic abordările instanței de fond și apel, care în scopul constatării valorii bunurilor imobile și anume a terenurilor confiscate ilegal și a sumelor ce urmează a fi achitate reclamantei Eleonora Colgiu, au reținut informația eliberată avocatului Rusanovschi Iulian la 11 ianuarie 2016 de Bursa imobiliară „Lara”, pe motiv că prin răspunsul nr.11/01-05/2253/2017 din 22 septembrie 2017, Departamentul Cadastru a Agenției Servicii Publice a invocat că obiecte ale evaluării potrivit Metodologiei aprobate prin Ordinul Agenției Relații Funciare și Cadastru nr.136/2008, sunt construcțiile și încăperile, iar terenurile nu constituie obiecte ale evaluării, astfel pentru acest tip de bunuri imobile servicii de evaluare a bunurilor confiscate nu se prestează. Relevant fiind că însăși Bursa imobiliară „Lara” în cuprinsul informației cu nr. 07 și nr. 08 din 11 ianuarie 2016, specifică că documentul are un caracter informațional despre valoarea indicată și că, valoarea dată poate devia în dependență de starea tehnică, planimetrie, condițiile tranzacției, modalitatea de achitare ș.a. (f.d.32, 32 verso, vol. I).

În opinia instanței de recurs, acest fapt presupune că instanțele ierarhic inferioare greșit au interpretat și aplicat normele legii speciale și, nu au ținut cont că prevederile Legii privind reabilitarea victimelor represiunilor politice nr. 1225-XII din 08 decembrie 1992 (art. 12), nu admite posibilitatea restituirii nici în natură și, nici a valorii terenurilor, pădurilor, plantațiilor multianuale terenurile, pădurile, plantațiile multianuale, obiectivelor scoase din circuitul civil, precum și alte bunuri confiscate, naționalizate sau scoase în orice alt mod din posesie din considerente ce nu au legătură cu represiunile politice.

Astfel, pretenția Eleonorei Colgiu privind restituirea contravalorii terenului aferent casei de locuit de 7000 m.p., saivanului pentru oi de 50 m.p. și alte dependențe cu suprafața de 80 m.p. în mărime de 970 000 lei, restituirea contravalorii celor 11 ha 25 ari și 5000 m.p. de vii, 5 ha 50 ari de teren arabil, 2 ha de izlaz, 50 ari teren neprelucrat ce se aflau în or. xxxx în mărime de 606 250 lei, restituirea contravalorii celor 50 ha de teren, acordate în anul 1928 prin Legea pentru împrăștierea foștilor deputați din Sfatul Țării precum și ai foștilor membri ai guvernelor autonome a Basarabiei care au înfăptuit Unirea Basarabiei cu Țara Mumă în mărime de 840 000 lei, urmează a fi respinsă ca neîntemeiată.

Referitor la pretenția privind restituirea contravalorii casei de locuit cu suprafața de 200 m.p. și dependențelor cu suprafața de 80 m.p. și 50 m.p., anul construcțiilor 1900, amplasate în or. Xxxx, confiscate de la familia lui Gafenco Vasile, Colegiul lărgit menționează următoarele.

În prezenta cauză, la 15 noiembrie 2018, Curtea Constituțională a emis decizia nr. 130 de inadmisibilitate a sesizării nr.157g/2018 privind excepția de neconstituționalitate a articolului 12 alin. (2) și alin. (9) lit. a) din Legea nr.1225 din 8 decembrie 1992 privind reabilitarea victimelor represiunilor politice

(restituirea bunurilor persoanelor care au fost supuse represiunilor politice) (f.d.77-80, vol. II).

Astfel referitor la art.12 alin. (9) lit. a) din Legea nr.1225/1992, Curtea a menționat că nu poate fi reținută critica de neconstituționalitate a alin. (9) din articolul 12 al Legii nr. 1225, în sensul că acesta ar restrânge nejustificat dreptul de proprietate atunci când stabilește posibilitatea evaluării bunurilor imobiliare doar în baza calculelor efectuate de organul cadastral teritorial.

Curtea a observat că prin adoptarea Legii nr.1225/1992 legislatorul și-a asumat restituirea totală sau parțială a bunurilor confiscate într-un regim anterior, fapt care a generat un nou drept de proprietate, apărut de articolul 46 din Constituție, în beneficiul persoanelor care întrunesc condițiile de restituire.

Mai mult, articolul 1 din Protocolul nr.1 la Convenția Europeană a Drepturilor Omului nu le impune statelor nicio restricție cu privire la libertatea lor de a stabili domeniul de aplicare a legilor pe care le pot adopta în materie de restituire a bunurilor și de a alege condițiile în care acceptă să recunoască drepturile de proprietate persoanelor deposedate.

În acest sens, Curtea Europeană a menționat în cauza Maria Atanasiu și alții v. România (12 octombrie 2010, § 142) că transformarea într-o „valoare patrimonială”, în sensul articolului 1 din Protocolul nr.1, a interesului patrimonial care rezultă din simpla constatare a ilegalității naționalizării este condiționată de întrunirea de către partea interesată a cerințelor legale în cadrul procedurilor prevăzute de legile de reparație.

Curtea a mai menționat că legislatorul este liber să legislaze atât în privința sferei bunurilor pentru care stabilește măsurile reparatorii, cât și a întinderii și a modalității de acordare a acestora (în acest caz – condiția evaluării bunurilor imobiliare în baza calculelor efectuate de organul cadastral teritorial, conform prețurilor de piață în vigoare la data examinării cererii de restituire), în funcție de situația concretă a bunurilor, fără ca prin aceasta să fie încălcat dreptul la proprietate.

Astfel, Curtea a punctat că legislația națională conține prevederi prin care autoritățile publice pot determina în baza unor calcule strict stabilite valoarea bunurilor ce urmează să fie restituite victimelor represiunilor politice.

Astfel, se admite că, prin introducerea sistemului de evaluare stabilit de legislația națională, este posibil ca valoarea despăgubirilor acordate în urma evaluării bunurilor imobiliare în baza calculelor efectuate de organul cadastral teritorial să fie inferioară celei rezultate din alte evaluări independente, însă aceasta nu îngrădește dreptul persoanelor îndreptățite să conteste în ordinea stabilită de lege, rezultatele unei asemenea evaluări a bunurilor revendicate, ce în prezenta cauză nu s-a produs.

În baza articolului 12 din Legea nr.1225/1992, au fost adoptate Regulamentul privind restituirea valorii bunurilor prin achitarea de compensații persoanelor supuse represiunilor politice, precum și achitarea compensației în cazul decesului ca urmare a represiunilor politice, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.627 din 05 iunie 2007, și Metodologia de evaluare a bunurilor imobile confiscate, naționalizate sau scoase în orice alt mod din posesia persoanelor supuse represiunilor politice, aprobată prin Ordinul Agenției Relații Funciare și Cadastru nr.136 din 05 septembrie 2008.

Potrivit pct. 5 din Regulamentul privind restituirea valorii bunurilor prin achitarea de compensații persoanelor supuse represiunilor politice, precum și achitarea compensației în cazul decesului ca urmare a represiunilor politice, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.627 din 05 iunie 2007, la cererea de restituire a bunurilor sau de compensare a valorii acestora urmează a fi anexate, în mod obligatoriu, următoarele documente:

- a) buletinul de identitate, care confirmă cetățenia Republicii Moldova;
- c) decizia de reabilitare adoptată de către autoritatea publică de resort;
- d) actele ce atestă confiscarea, naționalizarea bunurilor sau scoaterea lor în orice alt mod din posesie, eliberate de arhive și de alte instituții abilitate;
- e) certificatul de moștenitor și actele ce confirmă starea de rudenie cu persoana supusă represiunii politice, dacă cererea este depusă de moștenitorii persoanei supuse represiunii politice;
- g) actele de evaluare a bunurilor, conform prețurilor de piață în vigoare la data examinării cererii dacă solicitantul nu a depus o cerere prin care să solicite comisiei determinarea valorii bunurilor în baza actelor de expertiză de care dispune comisia, cu condiția că rapoartele respective conțin informații cu privire la bunurile invocate de către solicitant”.

Comisia specială solicită autorităților administrației publice locale, pe al căror teritoriu persoanele reabiliteate își aveau domiciliul pînă a fi represate, informații referitor la persoanele cărora le-au fost restituite bunurile sau compensată valoarea acestora pînă la intrarea în vigoare a Legii nr.186-XVI din 29 iunie 2006 pentru modificarea și completarea Legii nr.1225-XII din 08 decembrie 1992 privind reabilitarea victimelor represiunilor politice.

În caz de necesitate, comisia este în drept să solicite și alte acte relevante pe care persoana le deține sau le poate obține suplimentar.

Potrivit art. 12 alin. (7) din Legea privind reabilitarea victimelor represiunilor politice nr. 1225-XII din 08 decembrie 1992, în cazul în care bunurile nu s-au păstrat sau nu pot fi restituite în natură, fiind privatizate în condițiile legii, se recuperează valoarea lor în formă de compensație bănească sau de valori materiale, luîndu-se ca bază prețurile de piață în vigoare la data examinării cererii.

Conform alineatului (9) al aceluiași articol, valoarea bunurilor se determină în felul următor: a) bunurile imobiliare se evaluează în baza calculelor efectuate de organul cadastral teritorial, conform prețurilor de piață în vigoare la data examinării cererii; b) costul animalelor domestice, al păsărilor, al produselor agricole, al altor bunuri se stabilește conform prețurilor de piață în vigoare la data examinării cererii.

Ținînd cont de prevederile enunțate și avînd în vedere că bunurile imobiliare se evaluează în baza calculelor efectuate de organul cadastral teritorial, Colegiul lărgit notează că referitor la valoarea casei individuale de locuit și dependențelor respective, urmează de reținut Raportul de evaluare a proprietății imobiliare nr.10-21213/17 din 13 octombrie 2017 efectuat de Agenția Servicii Publice Departamentul Cadastru, care este amplu și argumentat (f.d. 181-189, vol. I).

Aici relevante sunt prevederile pct. 3.1, capitolul III, modul de determinare a valorii de piață a bunurilor imobile confiscate, naționalizate sau scoase în orice alt mod din posesia persoanelor supuse represiunilor politice, din Metodologia de evaluare a bunurilor imobile confiscate, naționalizate sau scoase din orice alt mod din posesia persoanelor supuse represiunilor politice, Anexa 1 la Ordinul nr.136

din 05 septembrie 2008 al Agenției Relații Funciare și Cadastru, care indică la obiectul evaluării că se disting următoarele tipuri de bunuri imobile supuse evaluării în cadrul prezentei Metodologii: a) Case individuale de locuit și construcțiile/edificiile accesorii acestora; b) Construcții cu destinație nelocativă și construcțiile/edificiile accesorii acestora; c) Încăperi cu destinație locativă.

În această ordine de idei, Colegiul relevă că, prin Raportul de evaluare a proprietății imobiliare nr. 10-21213/17 din 13 octombrie 2017, întocmit de Agenția Servicii Publice, Departamentul cadastru, Serviciul cadastral teritorial Sîngerei, a fost evaluată casa individuală de locuit din or. xxxx, cu dependențe, care până în anul 1941 a aparținut familiei Gafenco, valoarea fiind de 140 745 de lei. Totodată, la capitolul 4 „Descrierea obiectului evaluării” este indicată casa de locuit cu suprafața de 200 m.p. cu două șure a câte 80 m.p. și respectiv 50 m.p. (f.d.181-189, vol. I).

Drept urmare, ținând cont de prevederile art. 12 alin. (9) lit. a) din Legea nr. 1225/1992, care reglementează că bunurile imobiliare se evaluează în baza calculelor efectuate de organul cadastral teritorial, conform prețurilor de piață în vigoare la data examinării cererii, Colegiul lărgit conchide că informația eliberată de Bursa imobiliară „Lara” nu poate servi drept probă întru admiterea pretenției în sensul formulat, în situația în care legea conține reglementări clare și imperative referitor la organul competent de a efectua evaluarea bunurilor imobiliare.

Mai mult, Colegiul lărgit notează că din răspunsul Agenției Servicii Publice, de altfel, reținut de către instanța de apel, se distinge că serviciile cadastrale teritoriale nu prestează servicii de evaluare a terenurilor, iar în ceea ce vizează evaluarea caselor de locuit, construcțiilor anexe, astfel de servicii în sensul Metodologiei menționate supra, sunt prestate de către serviciile cadastrale.

Potrivit art. 12 alin. (6), (8) din Legea privind reabilitarea victimelor represiunilor politice nr. 1225-XII din 08 decembrie 1992, restituirea bunurilor, recuperarea valorii bunurilor ce nu pot fi restituite se efectuează, în baza cererii, din contul bugetului de stat, prin transferuri către bugetele unităților administrativ-teritoriale de nivelul al doilea și către bugetul municipiului Bălți. Cererile de restituire a bunurilor sau de recuperare a valorii acestora se examinează de către comisiile special create în acest scop. Modul de recuperare a valorii bunurilor prin achitarea de compensații persoanelor supuse represiunilor politice se aprobă de către Guvern.

În cazul când valoarea bunurilor nu depășește suma de 200 mii lei, plata compensației poate fi eșalonată pe o perioadă de pînă la 3 ani, iar în cazul când valoarea bunurilor depășește suma de 200 mii lei – pe o perioadă de pînă la 5 ani.

Conform pct. 12¹ - 12³ din Regulamentul privind restituirea valorii bunurilor prin achitarea de compensații persoanelor supuse represiunilor politice, precum și achitarea compensației în cazul decesului ca urmare a represiunilor politice, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 627 din 5 iunie 2007, în baza hotărîrilor Guvernului, Ministerul Finanțelor transferă sumele corespunzătoare autorităților administrației publice locale de nivelul al doilea și ale municipiului Bălți.

Autoritățile administrației publice locale, în termen de pînă la 3 zile de la data primirii mijloacelor de la bugetul de stat, transferă mijloacele respective la conturile bancare ale beneficiarilor.

Autoritățile administrației publice locale țin evidența solicitanților și beneficiarilor de compensații și, trimestrial, concomitent cu raportul privind

executarea bugetului, prezintă Ministerului Finanțelor informația privind numărul beneficiarilor și cheltuielile legate de acordarea compensațiilor nominalizate.

Așadar, Colegiul lărgit conchide că în situația descrisă urmează de încasat în beneficiul Eleonorei Colgiu din bugetul Consiliului raional Sîngerei contravaloarea casei de locuit cu suprafața de 200 m.p. și dependenților cu suprafața de 80 m.p. și 50 m.p., anul construcțiilor 1900, amplasate în or. Xxxx, confiscată de la familia Gafenco, în mărime de 140 745 de lei.

Corespunzător, referitor la încasarea sumei de 140 745 lei în contul compensării valorii bunurilor confiscate, ca urmare a represiunilor politice, Colegiul lărgit reține ca potrivit pct. 11 din Regulamentul nominalizat supra, achitarea compensației persoanelor supuse represiunilor politice și ulterior reabilitate care au atins vârsta de 75 ani se efectuează printr-o plată unică, astfel ținând cont că Eleonora Golgiu, născută la xxxx, are vârsta de 96 de ani, urmează a fi încasată compensația printr-o plată unică.

Colegiul lărgit respinge criticile recurentului referitor la contestarea calității de moștenitor al Eleonorei Colgiu având în vedere că în fazele anterioare de judecare a cauzei a fost probat că pe lângă certificatul de calitate de moștenitor prezentat de către Eleonora Colgiu la data sesizării instanței, deține și certificatul de moștenitor or, reclamanta prin acțiunea înaintată a solicitat restituirea contravalorii bunurilor confiscate de la Vasile Gafenco în urma represiunilor politice, drept care revine moștenitorilor în sensul Legii privind reabilitarea victimelor represiunilor politice nr. 1225-XII din 08 decembrie 1992, fără să aibă relevanță respectarea a careva condiții și proceduri care nu sânt prevăzute de normele legii speciale enunțate.

Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție, analizând situația de fapt din cauza dată, în raport cu probele anexate la dosar în coroborare cu normele de drept material aplicabile, menționează că este neîntemeiată concluzia primei instanțe, menținută prin decizia instanței de apel, prin care s-a dispus admiterea pretenției privind încasarea contravalorii terenurilor confiscate ilegal.

Din aceste motive Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție ajunge la concluzia de a admite recursul declarat de Ministerul Finanțelor al Republicii Moldova, de a casa decizia din 07 octombrie 2021 a Curții de Apel Bălți și hotărârea din 24 septembrie 2019 a Judecătorei Bălți, sediul Sîngerei și de a emite o hotărâre nouă de admitere parțială a acțiunii, cu încasarea în beneficiul Eleonorei Colgiu din bugetul Consiliului raional Sîngerei contravaloarea de piață a casei de locuit cu suprafața de 200 m.p. și dependenților cu suprafața de 80 m.p. și 50 m.p., anul construcțiilor 1900, amplasate în or. Xxxx, confiscată de la familia lui Gafenco Vasile, în mărime de 140 745 de lei. În rest, acțiunea Eleonorei Colgiu urmând să fie respinsă ca neîntemeiată.

În conformitate cu art. 445 alin. (1) lit. b) din Codul de procedură civilă, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție,

d e c i d e :

Se admite recursul declarat de Ministerul Finanțelor al Republicii Moldova.

Se casează decizia din 07 octombrie 2021 a Curții de Apel Bălți și hotărârea din 24 septembrie 2019 a Judecătoriei Bălți, sediul Sîngerei în cauza civilă, intentată la cererea de chemare în judecată depusă de Eleonora Colgiu împotriva Consiliului raional Sîngerei, intervenient accesoriu Ministerul Finanțelor al Republicii Moldova cu privire la restituirea contravalorii bunurilor confiscate ilegal, cu emiterea unei hotărâri noi prin care:

Se admite parțial acțiunea Eleonorei Colgiu împotriva Consiliului raional Sîngerei, intervenient accesoriu Ministerul Finanțelor al Republicii Moldova cu privire la restituirea contravalorii bunurilor confiscate ilegal.

Se încasează în beneficiul Eleonorei Colgiu din bugetul Consiliului raional Sîngerei contravaloarea de piață a casei de locuit cu suprafața de 200 m.p. și dependenților cu suprafața de 80 m.p. și 50 m.p., anul construcțiilor 1900, amplasate în or. Xxxx, confiscate de la familia lui Gafenco Vasile, în mărime de 140 745 (una sută patruzeci mii șapte sute patruzeci și cinci) de lei, printr-o plată unică.

În rest, acțiunea Eleonorei Colgiu se respinge ca neîntemeiată.

Decizia este irevocabilă.

Președintele ședinței,
judecătorul

Tamara Chișca Doneva

judecători

Nina Vascan

Maria Ghervas

Aliona Miron

Victor Burduh